

1919, Paris, 1919. Una dintre ultimele lucrări consacrate acestei probleme aparține cunoscutului istoric francez — profund cunoscător al istoriei primului război mondial și al istoriei relațiilor internaționale — Pierre Renouvin. Lucrarea a apărut sub următorul titlu: *Le traité de Versailles*, Flammarion, 1969.

MIRCEA N. POPA

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Contribuind la cunoașterea unor aspecte esențiale ale vieții internaționale contemporane, problema formării Organizației Națiunilor Unite și a activității sale prezintă în cadrul cursului de istorie modernă și contemporană la anul III de liceu o importanță deosebită. Pentru a da un conținut cât mai concret expunerii, se poate folosi în predare, un fragment din „Declarația universală a drepturilor omului”, document menționat și în manual¹.

Prima legislație în care sînt recunoscute drepturile omului a fost Declarația americană de independență din 1776. Un pas înainte se realizează apoi prin „Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului” din 26 august 1789. Ea proclama egalitatea tuturor oamenilor în fața legii, dar așa cum arăta Engels, această egalitate nu putea fi realizată decît parțial, în cadrul statului burghez². Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a imprimat un nou conținut și luptei pentru drepturile omului, realizînd un pas uriaș „pe calea spre libertate reală și egalitate reală”, pas fără precedent în lume prin măreția, amploarea și rapiditatea lui³.

În perioada dintre cele două războaie mondiale s-au ivit în cadrul Ligii Națiunilor posibilități largi de colaborare internațională pentru asigurarea drepturilor omului, pe care însă Liga nu a reușit să le finalizeze. „Nici clauzele tratatelor de ocrotire a minorităților naționale, nici „garanțiile” Ligii n-au putut stăvili persecuțiile politice și rasiale la care au fost supuse minoritățile din anumite state capitaliste, mai ales în perioada fascizării, dintre cele două războaie mondiale”.⁴

În timpul celui de-al doilea război mondial, ca urmare a ororilor săvîrșite de fasciști, diferite instituții, asociații, mulți scriitori, savanți, artiști etc. își manifestau dorința de a vedea realizîndu-se pe plan internațional o înțelegere pentru apărarea drepturilor omului. Declarațiile elaborate în acest timp argumentau necesitatea recunoașterii și respectării drepturilor omului pentru instaurarea unei păci durabile⁵.

S-a luat hotărîrea să se constituie o comisie care să elaboreze o declarație a drepturilor omului, întemeiată pe prevederile Cartei. Comisia a redactat Declarația adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948, considerată

¹ D. Almaș, Al. Vianu, *Istoria modernă și contemporană (manual)*, Ed. Didactică și Pedagogică, Buc., 1971, p. 226.

² Fr. Engels, *Anti-Dühring*, ed. 4, Ed. politică, 1966, p. 23.

³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 39, ed. a II-a, Ed. politică, 1966, p. 280.

⁴ Gr. Geamănu, *Dreptul internațional contemporan*, Ed. Didactică și Pedagogică, 1965, p. 246.

⁵ Declarația Națiunilor Unite (1 ianuarie 1942). Declarația de la Philadelphia a Conferinței internaționale a Muncii (1944) ș.a. Menționate de I. Demeter, *Declarația drepturilor omului. Schiță istorică*, Ed. politică, 1968, p. 68.

ca „unul dintre documentele de bază ale orientării și obligației Organizației Națiunilor Unite”⁶. Ea conține un preambul și 30 de articole, în care sînt înfățișate drepturile și libertățile fundamentale ale omului⁷.

Sînt prevăzute: drepturi elementare (art. 1—14), drepturi civile și politice (art. 15—21), drepturi sociale, economice și culturale, introduse sub influența forțelor progresiste din viața internațională⁸, (art. 22—27), articole referitoare la garantarea acestor drepturi, la îndatoriri față de colectivitate și la respectarea scopurilor și principiilor O.N.U. (art. 28—30).

Folosirea integrală la lecție a documentului nefiind posibilă, propunem o parte din preambul:

„Considerînd că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume,

Considerînd că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii și că fărîmarea unei lumi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvîntului și a convingerilor și vor fi eliberate de teamă și de mizerie a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a oamenilor,

Considerînd că este esențial ca drepturile omului să fie ocrotite de autoritatea legii pentru ca omul să nu fie silit să recurgă, ca soluție extremă, la revoltă împotriva tiraniei și asupririi,

Considerînd că este esențial a se încuraja dezvoltarea relațiilor prietenești între popoare,

Considerînd că în Cartă popoarele Organizației Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, drepturi egale pentru bărbați și femei și că au hotărît să favorizeze progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață în cadrul unei libertăți mai mari,

Considerînd că statele membre s-au angajat să promoveze în colaborare cu Organizația Națiunilor Unite respectul universal și efectiv față de drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și respectarea lor universală și efectivă,

Considerînd că o concepție comună despre aceste drepturi și libertăți este de cea mai mare importanță pentru realizarea deplină a acestui angajament,

Adunarea generală

Proclama

Prezenta declarație universală a drepturilor omului ca scop comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate statele”

Din analiza fragmentului reprodus se pot desprinde principiile care au stat la baza elaborării Declarației: asigurînd respectarea drepturilor omului ca răspunde aspirațiilor popoarelor către o lume în care să domnească libertatea, dreptatea și pacea, din care să dispară pentru totdeauna actele de barbarie, teama și mizeria. Drepturile omului trebuie

⁶ I. Demeter, *op. cit.*, p. 73.

⁷ Textul integral al Declarației este reprodus în: I. Demeter, *op. cit.*, p. 74—79. Vezi și revista „Legalitatea populară” nr. 3/1957.

⁸ Tudor R. Popescu, *Semnificația declarației universale a drepturilor omului la două decenii după adoptarea ei*, în „Revista română de studii internaționale”, nr. 3—4, 1968, p. 111.

să fie apărate de lege și consolidate prin dezvoltarea relațiilor prietenești între popoare. Declarația se sprijină pe Carta O.N.U., pe care popoarele s-au angajat să o respecte. Ea are drept scop formarea unei concepții comune despre aceste drepturi și libertăți.

Preambulul exprimă și caracterul universal al Declarației :

Declarația este prezentată „ca scop comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate statele, toate persoanele și toate organele societății“. Ea are în vedere „recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile“. Este destinată „recunoașterii și aplicării universale“.

În anii care s-au scurs de la adoptarea și proclamarea Declarației, în multe părți ale lumii, datorită în special menținerii dominației coloniale, s-a continuat încălcarea drepturilor omului. Este tot mai evident că aceste drepturi nu pot fi asigurate decât în cadrul unor popoare libere, care să-și hotărască singure soarta. Conferința internațională a Națiunilor Unite pentru drepturile omului, care s-a ținut la Teheran în 1968, a reafirmat actualitatea Declarației cerînd să se ia măsuri pentru lichidarea colonialismului, a sclavajului, analfabetismului, pentru asigurarea egalității între bărbat și femeie, ocrotirea mamei și a copilului etc. Menționăm printre inițiativele importante, pe plan internațional, ale țării noastre pentru respectarea drepturilor omului: Declarația privind promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și prietenie între popoare, adoptată în 1965 de Adunarea Generală a O.N.U., și rezoluția privind educarea tinerei generații în spiritul respectului drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, propusă la Conferința de la Teheran de delegația română și aprobată cu unanimitate de voturi⁹.

*

* *

În funcție de tipul lecției, de locul pe care documentul îl ocupă în desfășurarea ei, profesorul va stabili metodele de folosire a acestuia. Să nu uităm însă că documentele istorice ca și alte materiale auxiliare nu constituie un scop în sine, ci mijloace de realizare a procesului de cunoaștere istorică și pentru a-și dovedi eficacitatea trebuie să fie folosite în cadrul unui sistem metodic bine organizat.

LUCIA GEORGIAN

⁹ Tudor R. Popescu, *op. cit.*, p. 116.